

LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, A. Jakšto g. 4, LT-01105 Vilnius,
tel. 8 626 22252, el. p. info@am.lt, https://am.lrv.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188602370

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

Nr.

I

Nr.

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ KODEKSO 12, 29, 235, 236, 239, 242, 247, 260, 262, 271, 276, 281, 284, 285, 291, 293, 295, 303, 304², 309, 356, 440, 505, 589 STRAIPSNIŲ IR PRIEDO PAKEITIMO, PAPILDYMO 255¹ STRAIPSNIU IR 304 STRAIPSNIO PRIPAŽINIMO NETEKUSIU GALIOS ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS APSAUGOS ĮSTATYMO NR. I-2223 1, 2, 37, 47, 51, 57, 72, 73, 78, 79, 90, 91, 114, 116, 117, 118 STRAIPSNIŲ IR PRIEDO PAKEITIMO IR PAPILDYMO 40¹, 53¹, 53², 53³, 95², 110¹, 118¹, 122¹, 122², 122³, 122⁴, 122⁵, 122⁶, 122⁷ STRAIPSNIAIS ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS APSAUGOS RĖMIMO PROGRAMOS ĮSTATYMO NR. VIII-2025 3 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ TEIKIMO

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, įvertinusi Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos (toliau – LRV kanceliarija) Ekonomikos politikos grupės 2024 m. vasario 28 d. pažymoje Nr. NV-489 ir LRV kanceliarijos Teisės grupės 2024 m. vasario 28 d. išvadoje Nr. NV-484 pateiktas pastabas ir pasiūlymus, teikia patikslintus ir darbo tvarka suderintus Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 12, 29, 235, 236, 239, 242, 247, 260, 262, 271, 276, 281, 284, 285, 291, 293, 295, 303, 304², 309, 356, 440, 505, 589 straipsnių ir priedo pakeitimo, papildymo 255¹ straipsniu ir 304 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo (toliau – ANK), Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo Nr. I-2223 1, 2, 37, 47, 51, 57, 72, 73, 78, 79, 90, 91, 114, 116, 117, 118 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo 40¹, 53¹, 53², 53³, 95², 110¹, 118¹, 122¹, 122², 122³, 122⁴, 122⁵, 122⁶, 122⁷ straipsniais įstatymo (toliau – AAĮ) ir Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos rėmimo programos įstatymo Nr. VIII-2025 3 straipsnio pakeitimo įstatymo (toliau – AARPI) projektus (toliau – Įstatymų projektai) ir su jais susijusius dokumentus. Atsižvelgus į tarpinstitucinio pasitarimo metu pateiktą pastabą, Įstatymų projektų aiškinamasis raštas papildytas duomenimis apie paskirtas ir sumokėtas baudas bei informacija apie visuomenės pagalbą vykdant patikrinimus, kuriuose dalyvauja neetatiniai inspektoriai.

Projektų tikslas – sumažinti pažeidimų ir pasiekti geresnių rezultatų įgyvendinant nacionalinius aplinkos apsaugos tikslus želdynų, miškų kirtimo ir atkūrimo, augalų ir gyvūnų apsaugos, verslinės ir mėgėjiškos žvejybos, invazinių rūšių valdymo, genetiškai modifikuotų organizmų (toliau – GMO) naudojimo, atliekų tvarkymo, oro taršos, monitoringo, požeminio vandens gręžinių registravimo, fluorintų šiltnamio efekto sukeliančių dujų (toliau – F-dujos) naudojimo, jų importo, transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto paslaugų teikimo kontrolės srityse. Taip pat siekti efektyviau įgyvendinti institucijų vykdomas kontrolės funkcijas, vengiant jų dubliavimo. Siekiant užkirsti kelią pažeidimams, labai svarbus yra visuomenės vaidmuo ir pagalba aplinkos apsaugos pareigūnams, todėl siūloma ANK numatyti baudas ir už neetatinių aplinkos apsaugos inspektorių teisėtai duodamų nurodymų nevykdymą.

Projektai teikiami įgyvendinant Ekonominio bendradarbiavimo ir prekybos organizacijos (EBPO) rekomendacijas Lietuvai, kuriose nurodoma, kad baudos už aplinkosauginius nusižengimus ir teisės aktuose nustatytų reikalavimų nesilaikymą turėtų būti taikomos plačiau ir būti didinamos, kad pasiektų tikslą – sumažinti fizinių ir juridinių asmenų nusižengimų skaičių.

Projektais įgyvendinamos ES direktyvų ir reglamentų nuostatos:

1) 1996 m. gruodžio 9 d. Tarybos reglamentas Nr. 338/97 dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą.

2) 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/75/ES dėl pramoninių išmetamų teršalų (taršos integruotos prevencijos ir kontrolės).

3) 2010 m. spalio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 995/2010, kuriuo nustatomos veiklos vykdytojų, pateikiančių rinkai medieną ir medienos produktus, pareigos.

4) 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/92/ES dėl tam tikrų valstybės privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo

5) 2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 517/2014 dėl fluorintų šiltnamio efektą sukeliančių dujų, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 842/2006.

6) 2014 m. spalio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1143/2014 dėl invazinių svetimų rūšių introdukcijos ir plitimo prevencijos ir valdymo.

ANK projekto rengimą paskatino dar ir tai, kad 2023 m. gegužės 1 d įsigaliojo Lietuvos Respublikos Seimo 2022 m. birželio 30 d. priimtas Aplinkos apsaugos įstatymo Nr. I-2223 15, 19, 19¹, 19², 19³, 37, 47, 55, 56, 81, 89 straipsnių ir priedo pakeitimo ir Įstatymo papildymo 20¹, 58¹ straipsniais įstatymas. Šiuo įstatymu naujai dėstoma Aplinkos apsaugos įstatymo 19³ straipsnio 4 dalis, įtvirtinanti atsakomybę juridiniams asmenims ne tik už veiklą neįregistravus įrenginio (be leidimo), bet ir už nustatytų duomenų teikimo reikalavimų nesilaikymą, t. y. organinius tirpiklius naudojančio įrenginio registracijos duomenų pateikimą neturint teisės juos pateikti Aplinkos apsaugos įstatymo 19³ straipsnio 4 dalyje nustatytais atvejais. Administracinių nusižengimų kodekse atsakomybė nustatyta tik už veiklos vykdymą neįregistravus įrenginio, todėl tikslinga ANK projektą papildyti analogiška nuostata, įtvirtinančia atsakomybę už minėtų reikalavimų nesilaikymą ir fiziniams asmenims.

ANK ir AAĮ projektais spręstinos problemos

Baudos, kurios nekeistos daugiau nei 10 metų, neveiksmingos, nes neskatina nusižengti ir laikytis teisės aktuose nustatytų reikalavimų. Jų neveiksmingumą patvirtina nemažėjantis nusižengimų skaičius žvejybos, laukinių augalų, grybų, įskaitant saugomas rūšis, žalojimo, naikinimo arba šių rūšių individų, jų dalių rinkimo, laikymo, perdirbimo ar kitokio naudojimo, laukinių augalų ar grybų augaviečių ar gyvūnų veisimosi vietų žalojimo, naikinimo, laukinių gyvūnų, įskaitant saugomas rūšis, gaudymo, žalojimo, naikinimo, šių gyvūnų ar jų dalių paėmimo iš natūralios aplinkos arba kitokio neteisėto šių gyvūnų, jų dalių ar gaminių iš jų įgijimo, laikymo, perdirbimo, gabenimo arba neteisėto šių gyvūnų lizdų, olų ar kitų jų buveinių naikinimo, prekybos laukiniais augalais ar grybais, jų dalimis ar gaminiais iš jų pažeidžiant laukinių augalų ar grybų prekybą reglamentuojančius teisės aktus, prekybos saugomomis rūšimis, jų dalimis ar gaminiais iš jų pažeidžiant prekybą saugomomis rūšimis reglamentuojančius teisės aktus, leidimų kirsti mišką išdavimo tvarkos, miško naudojimo reikalavimų pažeidimo, medžių ir krūmų kirtimo miško žemėje ir (ar) medienos ištraukimo miško kirtimų taisyklėse nustatytu draudžiamu metu, miško kirtimo ir atkūrimo, įveisimo priežiūros reikalavimų nesilaikymo, invazinių rūšių naikinimo, izoliavimo ar gausos reguliavimo priemonių naudojimo pažeidžiant invazinių rūšių naudojimą, valdymą, gausos reguliavimą ir plitimo prevenciją reglamentuojančius teisės aktus, ūkinės ar kitokios veiklos vykdymo, objektų naudojimo neatlikus poveikio aplinkai vertinimo (toliau – PAV) procedūros ar neturint taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimo ar taršos leidimo ar nesilaikant jame nustatytų reikalavimų, arba neįregistravus organinius tirpiklius naudojančio įrenginio, monitoringo vykdymo reikalavimų pažeidimo, F-dujų patekimo į aplinką dėl netinkamo įrangos, pripildytos F-dujų, eksploatavimo, taip pat nelegalaus jų pateikimo rinkai ar importo srityse.

Daug pakartotinio nusižengimo atvejų vis dar yra žvejybos, laukinių gyvūnų laikymo, jų naudojimo, taip pat invazinių rūšių naudojimo, ūkinės veiklos vykdymo neturint leidimo ar neįregistravus organinius tirpiklius naudojančio įrenginio, kai tai yra privaloma, ir kitose srityse. 2022 m. nustatyti 1 453 pažeidimai, atvejų, kai nebuvo surašytas protokolas, – 1 376, tad galima daryti išvadą, kad buvo net 77 pakartotinio pažeidimo atvejai. Dabartinė bauda nesiekia leidimo ar žvejo bilieto kainos, kuri yra 30 eurų metams, todėl

neskatina legalios žvejybos. Daugeliu atveju griežtesnė atsakomybė už pakartotinai padarytus nusižengimus nenustatyta, netaikomos ir kitos paveikios priemonės – pažeidimo padarymo įrankio, turto ir priemonių, įskaitant tas, kurios nėra pažeidėjo nuosavybė, konfiskavimas.

Nenustatyta atsakomybė juridiniams asmenims už želdynų naikinimą, už neteisėtą laukinių gyvūnų laikymą ar laikymą netinkamomis sąlygomis, už invazinių rūšių naudojimą nesilaikant reikalavimų, taip pat už laukinių augalų, grybų, įskaitant saugomas rūšis, žalojimą, naikinimą arba šių rūšių individų, jų dalių rinkimą, prekybą, laikymą, perdirbimą ar kitokį naudojimą, laukinių augalų ar grybų augaviečių ar gyvūnų veisimosi vietų žalojimą, naikinimą; laukinių gyvūnų, įskaitant saugomas rūšis, gaudymą, žalojimą, naikinimą, šių gyvūnų ar jų dalių paėmimą iš natūralios aplinkos arba kitokį neteisėtą šių gyvūnų, jų dalių ar gaminių iš jų įgijimą, laikymą, perdirbimą, gabenimą arba neteisėtą šių gyvūnų lizdų, olų ar kitų jų buveinių naikinimą, miško kirtimo ir atkūrimo, įveisimo priežiūros reikalavimų nesilaikymą, F-dujų pripildytos įrangos netinkamą eksploatavimą ir neteisėtą jų pateikimą rinkai, GMO naudojimą. Juridiniai asmenys naudojami šiomis spragomis, pavyzdžiui, pareigūnas, nustatęs, kad laukiniai gyvūnai laikomi neteisėtai ar netinkamomis sąlygomis, gali surašyti tik privalomą nurodymą, bet baudos ar kitų poveikio priemonių pritaikyti negali. Tai sąlygoja negebėjimą užtikrinti, kad būtų laikomasi teisės aktų, nes gyvūnai ir toliau lieka pažeidėjo nuosavybė.

Nenumatytas pažeidimo padarymo priemonės ir įrankio, taip pat neteisėtai gauto turto ar pajamų konfiskavimas, dėl to sunkiau kontroliuoti ir atgrasyti nuo pažeidimų darymo, pažeidėjai naudodami šias priemones pakartotinai daro nusižengimus nepatirdami finansinių nuostolių.

Nesprendžiant šios problemos – Lietuva nepasieks nacionaliniuose ir ES teisės aktuose numatytų tikslų, vienas jų, kad ne mažiau kaip 30 proc. visų buveinių būtų geros būklės.

Pažymėtina, kad dėl nenustatytos atsakomybės ir dėl neveiksmingų baudų valstybė patiria ir ateityje patirs vis daugiau išlaidų kovai su pasekmėmis – biologinės įvairovės nykimu, invazinių rūšių plitimu, reikės atkurti aplinkos būklę, buvusią iki pažeidimo padarymo, miškus ir žalius plotus, rūpintis konfiskuotais laukiniais gyvūnais, investuoti į taršą mažinančias priemones ir pan., tačiau dėl ekosistemų pusiausvyros sutrikdymo gali būti per vėlu atkurti prarastas saugomas rūšis, jų buveines, brandžius miškus, žalius plotus, užtikrinti švarų orą ir vandenį.

Neapgintas visuomenės interesas, teisė naudotis gamtos teikiamomis gėrybėmis, švaria ir tvaria aplinka. Aplinkos ministerija sulaukia visuomeninių organizacijų priekaištų dėl neveiksmingų baudų ir pasiūlymų didinti jas ne tik už želdynų, bet ir už laukinių gyvūnų žalojimą ir naikinimą, įskaitant ūkinės veiklos metu.

Nesuderintos teisės aktų nuostatos, kai už tą patį pažeidimą pagal skirtingus ANK straipsnius galima taikyti skirtingo dydžio baudas.

Dubliuojasi vykdomos kontrolės funkcijos, kai jas atlieka kelių institucijų pareigūnai. ANK 589 straipsnio 31 punkte nustatyta, kad 281 straipsnyje numatytus sodmenų kokybės reikalavimų pažeidimus, želdynų įrengimo ir želdinių veisimo taisyklėse, želdynų ir želdinių sanitarinės apsaugos taisyklėse nustatytų reikalavimų pažeidimus tiria ir protokolus surašo ir savivaldybių administracijų įgalioti pareigūnai, ir policija, ir aplinkos apsaugos pareigūnai. Pagal ANK 589 straipsnio 30 punktą, 345 straipsnyje numatytą reglamentavimą konkretaus teisės aktų ūkinių gyvūnų veislininkystės srityje pažeidimo tyrimą vykdys dvi institucijos. Toks funkcijų išskaidymas neatitinka Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatyme nustatytų efektyvumo ir proporcingumo principų. Be to, 2023 m. birželio 15 d. priėmus Melioracijos įstatymo Nr. XIV-2069 naują redakciją, pagal kurią melioracijos darbų ir melioracijos statinių naudojimo valstybinę kontrolę nuo 2024 m. sausio 1 d. pavedama vykdyti Žemės ūkio agentūrai prie Žemės ūkio ministerijos (toliau – Agentūra), būtina pakeisti ANK nuostatą, nustatančią instituciją, tiriančią administracinius nusižengimus, numatytus ANK 348 straipsnyje.

Neetatinių inspektorių, kurie veikia kaip aplinkos apsaugos pareigūnų pagalbininkai, nurodymai ūkio subjektams nepasiekia tikslo ir yra neveiksmingi, nes už jų nevykdymą atsakomybė nenumatyta.

Siekiant sumažinti aplinkosauginių nusižengimų, įgyvendinti nacionaliniais ir ES teisės aktais nustatytus gamtos išteklių naudojimo, biologinės įvairovės išsaugojimo, tvaraus miškų naudojimo ir atkūrimo, teisėtos veiklos vykdymo, F-dujų naudojimo, tiekimo rinkai ir importo, atliekų tvarkymo, oro apsaugos ir kitus reikalavimus, siūlomos priemonės:

- ANK projektu sugriežti fizinių asmenų atsakomybę, padidinant baudas už pažeidimus gyvosios gamtos, miško išteklių, F-dujų naudojimo, žvejybos, ūkio subjektų vykdomos veiklos ir kitose srityse. Sankcijos turėtų būti tokios, kad pažeidėjui finansiškai būtų nenaudinga nesilaikyti nustatytų reikalavimų;

- nustatyti fiziniams asmenims atsakomybę už miško kirtimo taisyklėse nustatytų reikalavimų nesilaikymą, medienos ištraukimą draudžiamu tai daryti metu, už ūkio subjekto teikiamus aplinkos monitoringo duomenis, kai jie gauti laboratorijoje, neatitinkančioje Aplinkos monitoringo įstatyme nustatyto reikalavimo, už Transporto priemonių techninės priežiūros, remonto, techninės pagalbos ir perdirbimo paslaugų teikimo tvarkos, reikalavimų šiuos darbus atliekantiems asmenims ir šiems darbams keliamų aplinkos apsaugos reikalavimų, nustatytų apraše, nesilaikymą, už mėslo tvarkymo aplinkosauginių reikalavimų nesilaikymą, už gręžinio neįregistravimą Žemės gelmių registre;

- nustatyti atsakomybę fiziniams asmenims už visuomeniniais pagrindais veikiančių neetatinių aplinkos apsaugos inspektorių teisėtai duotų nurodymų nevykdymą;

- ANK ir AAĮ projektais ne tik nustatyti atsakomybę už pažeidimus, už kuriuos ANK ir AAĮ atsakomybė nenustatyta, bet ir panaikinti dubliavimą bei atsakomybę, kai ji nebeaktuali, pavyzdžiui, už reikalavimo tręšimo planą derinti su kontrolę vykdančia institucija nesilaikymą, kai tokio reikalavimo nebėra;

- numatyti pažeidimo padarymo įrankio, iš neteisėtos veiklos gautų pajamų konfiskavimą. Tai būtų ir įrankis ištekliams paimti, išgauti ar gabenti, pavyzdžiui, transporto priemonė, ir neteisėtai paimti gamtos ištekliai ar nelegaliai įvežtos prekės (gyvūnai, augalai, F-dujų pripildyta įranga ir pan.), priemonės, iš kurių ir (ar) kuriomis nepavojingos, pavojingos atliekos pašalintos į jūrą, aplinką, ar transporto priemonės, kuriomis, neturint leidimo, atliekos transportuotos, ir iš neteisėtos veiklos gautos pajamos;

- siekiant išvengti pažeidimų pasikartojimo, piktnaudžiavimo ir naudojimosi spragomis, numatyti fiziniams ir juridiniams asmenims atsakomybę už teisės aktuose nustatytų reikalavimų nesilaikymą ir didesnes baudas už pakartotinį nusižengimą;

- nustatyti juridiniams asmenims atsakomybę už pažeidimus gyvosios gamtos, miško išteklių, F-dujų naudojimo, monitoringo ir GMO srityse, už želdynų įstatymo, kitų želdynų ir želdinių apsaugą, priežiūrą ir tvarkymą, želdynų projektavimą, želdinių veisimą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimą, nes pareigūnai negali pritaikyti poveikio priemonių, nubauti juridinio asmens už reikalavimų nesilaikymą ir atgrasyti nuo pažeidimo darymo. Taip pat konfiskuoti pažeidimo padarymo ar jam padaryti naudoto turto, neteisėtai įgytų išteklių ar iš neteisėtos veiklos gautų pajamų;

- baudų dydžius diferencijuoti pagal pobūdį ir padarytos žalos mastą, nes dabartinis taikomų baudų (sankcijų) dydis neatspindi pažeidimo masto. Pavyzdžiui, didesnes baudas juridiniams asmenims taikyti už neteisėtą želdinių sunaikinimą miesto gyvenamojoje vietovėje, nes neigiamą šio veiksmo poveikį patirtų daugiau žmonių, kadangi daugiau jų naudojosi želdinių ir želdynų teikiamomis ekosistemų paslaugomis. Didesnes baudas siūloma taikyti ir teritorijose, kurios pagal teritorijų planavimo dokumentus patenka į gamtinį karkasą;

- ANK projektu numatyti atsakomybę asmenims už motorinių transporto priemonių techninės priežiūros, remonto, techninės pagalbos ir perdirbimo paslaugos teikimo reikalavimų nesilaikymą;

- Įstatymų projektais suvienodinti baudas už panašaus ar tokio pat pobūdžio pažeidimus, kad būtų išvengta dviprasmybių ir taikymo praktikoje problemų;

- Įstatymų projektais suvienodinti juridiniams ir fiziniams asmenims taikomos atsakomybės apimties nuostatas, atitinkamai papildyti ANK nuostatomis dėl atsakomybės fiziniams asmenims, kuriems atsakomybė nenustatyta, pavyzdžiui, už teisės aktuose nustatytų tręšimo mėšlu ir srutomis reikalavimų pažeidimus ar už organinius tirpiklius naudojančio įrenginio registracijos duomenų pateikimą neturint teisės jų pateikti AAĮ 193 straipsnio 4 dalyje numatytais atvejais;

- ištaisyti techninio pobūdžio klaidas, kurios trukdo taikyti ANK nuostatas žvejybos sektoriuje;

- papildyti ANK 589 straipsnio 30, 31 ir 40 punktus atitinkamais straipsniais ir jų dalimis, suteikiant įgaliojimus atitinkamų institucijų pareigūnams tirti šio kodekso atskiruose straipsniuose nustatytus administracinius nusižengimus ir taikyti baudas. Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba ir toliau tirtų 291 straipsnio 6 dalyje nustatytus pažeidimus dėl mėgėjų žvejybos būdu sužvegotų žuvų ir iš jų pagamintų produktų pardavimo ar supirkimo. Aplinkos apsaugos valstybinei kontrolei būtų pavesta tirti 255¹ straipsnyje numatytus transporto priemonių techninės priežiūros, remonto, techninės pagalbos ir perdirbimo aplinkos apsaugos reikalavimų pažeidimus, 271 straipsnyje numatytus leidimo kirsti mišką tvarkos pažeidimus, 281 straipsnio

6¹dalyje nustatytų aplinkos ministro tvirtinamų medžių ir krūmų, vandens telkinių, esančių želdynuose, priežiūros taisyklėse nustatytų reikalavimų, želdinių apsaugos, vykdančių statybos darbus, taisyklėse nustatytų reikalavimų pažeidimus, o Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – Muitinės departamentas) pareigūnams – tirti 284 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatytus pažeidimus dėl laukinių augalų ar grybų, jų dalių ar gaminių iš jų neteisėto įgijimo ir gabenimo, 285 straipsnio 1, 2, 9 ir 10 dalyse nustatytus pažeidimus dėl saugomų rūšių augalų ir grybų bei gyvūnų, jų dalių ar gaminių iš jų įgijimo, gabenimo, 304² straipsnio 3 ir 4 dalyse – dėl invazinių rūšių įvežimo į Lietuvos Respubliką, išvežimo iš Lietuvos Respublikos, vežimo per Lietuvos Respublikos teritoriją ir 309 straipsnio 3, 6, 9, 10 ir 11 dalyse – dėl informacijos apie teikiamų rinkai, importuojamų, eksportuojamų, įvežtų iš kitų ES šalių, išvežtų į kitas ES šalis F-dujų nepateikimo, F-dujų pateikimo rinkai ir (arba) importą pažeidžiant ženklavimo reikalavimus, taip pat dėl jų pateikimo ES rinkai neturint teikimo rinkai kvotos ar licencijos. Atsižvelgdami į Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabą, pažymime, kad nuostata dėl Muitinės departamento pareigūnams pavedamos vykdyti ANK projekto 309 straipsnio 6, 9, 10 ir 11 dalyse ir AAĮ projekto 110¹ straipsnio vienuoliktojoje ir dvyliktojoje dalyse nustatytų pažeidimų kontrolės funkcijos yra suderinta su Muitinės departamentu. Atsižvelgus į Muitinės departamento pastabą ir į tai, kad galiojančiame F-dujų reglamente Nr. 517/2014 ir jį keičiančiame naujai patvirtintame F-dujų reglamente pateikta sąvoka „pateikimas rinkai“ apima ir muitinės procedūras, t. y. importą ir eksportą, rašyti „importas“ nebūtina.

Siekiant aiškumo ir efektyvumo, atsižvelgus į tai, kad 589 straipsnio atskiruose punktuose įvardijamos kitos Žemės ūkio ministerijos valdymo sričiai priskirtos institucijos: 57 punkte – Valstybinė augalininkystės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos, 76 punkte – Žuvininkystės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos, ANK 589 straipsnis pildomas nauju 104 punktu. Siekiama, kad pačiame ANK būtų įtvirtinta konkreti institucija, vykdanči administracinę teiseną, ir dėl įgaliojimų vykdyti administracinę teiseną Agentūrai suteikimo nebūtų priimami papildomi teisės aktai. Be to, pagal Žemės ūkio agentūros prie Žemės ūkio ministerijos nuostatus, patvirtintus žemės ūkio ministro 2023 m. rugsėjo 5 d. įsakymu Nr. 3D-583 „Dėl viešosios įstaigos Kaimo verslo ir rinkų plėtros agentūros pertvarkymo į biudžetinę įstaigą“, Agentūrai pavesta įgyvendinti valstybės politiką žemės ūkio ir maisto produktų rinkos reguliavimo priemonių administravimo srityje ir ūkių subjektų veiklos priežiūrą įstatymais pavestose srityse. Todėl ateityje šiai institucijai gali būti pavedama atlikti administracinę teiseną ir dėl kitų administracinių nusižengimų.

Taip pat siūloma keisti neaiškią ANK 589 straipsnio 23 punkto formuluotę „Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos ir jos valdymo sričiai priskirtų įstaigų...“ į formuluotę „Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos ar jos įgaliotos įstaigos...“. Pagal šią formuluotę būtų aišku, kad sprendimą dėl konkrečios institucijos, turinčios teisę vykdyti administracinę teiseną, paskyrimo priima Žemės ūkio ministerija. Ši formuluotė atitiktų ir ANK 589 straipsnio 19 ir 21 punktų formuluotes.

– Teikiamais ANK ir AAĮ projektais nustatyti, kad pažeidimus tirtų ir protokolus surašytų pareigūnai pagal kompetenciją ir jų vykdomas funkcijas. Atsižvelgus į tai, siūloma papildyti ne tik ANK 598 straipsnio atskiras dalis atitinkamais ANK straipsniais, bet ir AAĮ 37 straipsnį papildyti 110¹, 122¹, 122², 122³, 122⁴, 122⁶ straipsnių atitinkamomis dalimis, jų kontrolę, susijusią su neteisėtu laukinių augalų ar grybų, jų dalių ar gaminių iš jų gabenimu, įskaitant saugomas rūšis, taip pat invazinių rūšių įvežimu į Lietuvos Respubliką, vežimu per Lietuvos Respubliką ar išvežimu iš Lietuvos Respublikos ir F-dujų pateikimu rinkai pažeidžiant nustatytus reikalavimus, pavedant Muitinės departamentui, o kontrolę dėl 110¹ straipsnyje nustatytos atsakomybės, pažeidus F-dujų ir jų mišinių turinčių gaminių ir įrangos pateikimo rinkai ženklavimo reikalavimus ir reikalavimą dėl transporto priemonių oro kondicionavimo sistemų pildymo F-dujomis kokybės garantinio termino, pavedant vykdyti Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos pareigūnams.

– AARPI projektu užtikrinti nuoseklų teisinį reguliavimą – numatanti, kad pagal AAĮ taikytos ir pažeidėjų sumokėtos, iš pažeidėjų išieškotos lėšos būtų panaudotos AARPI numatytais aplinkosauginėms priemonėms finansuoti;

Teikiant siūlymus dėl ANK ir AAĮ Projektų buvo išanalizuotos kaimyninėse šalyse taikomos baudos už tokio ar panašaus pobūdžio nusižengimus. Lietuvoje daugeliu atvejų už teisės aktuose įtvirtintų gyvosios gamtos, miškų kirtimo ir atkūrimo, invazinių rūšių naudojimo ir naikimo priemonių taikymo, atliekų tvarkymo, F-dujomis užpildytos įrangos naudojimo ir kitų reikalavimų nesilaikymą taikomos baudos fiziniams ir ypač juridiniams asmenims yra gerokai mažesnės nei kaimyninėse šalyse – Latvijoje ir Estijoje.

	Kaimyninėse šalyse taikomos baudos, Eur
--	--

Pažeidimo pavadinimas	Lietuva	Estija	Latvija
Neteisėtas invazinių rūšių naudojimas ir valdymo priemonių nevykdymas	60 ir 120 Eur (vadovams – nuo 60 iki 200 Eur)	fiziniais asmenimis – iki 600 Eur; juridiniams asmenimis – iki 1 300 Eur	fiziniais asmenimis – nuo 70 iki 700 Eur; juridiniams asmenimis – nuo 140 iki 1 750 Eur
Laukinių gyvūnų išteklių naudojimas pažeidžiant tvarką	nuo 14 iki 30 Eur (vadovams – nuo 40 iki 90 Eur)	fiziniais asmenimis – iki 600 Eur; juridiniams asmenimis – iki 150 000 Eur	fiziniais asmenimis – nuo 15 iki 1 000 Eur; juridiniams asmenimis – nuo 70 iki 1 750 Eur
Saugomų rūšių naudojimo reikalavimų pažeidimas	nuo 30 iki 300 Eur (vadovams – nuo 60 iki 600 Eur)	fiziniais asmenimis – iki 600 Eur; juridiniams asmenimis – iki 1 300 Eur	fiziniais asmenimis – nuo 70 iki 700 Eur; juridiniams asmenimis – nuo 140 iki 5 000 Eur
Laukinių augalų ir grybų išteklių naudojimo reikalavimų pažeidimas	nuo 30 iki 60 Eur (vadovams – nuo 70 iki 140 Eur)	fiziniais asmenimis – iki 600 Eur; juridiniams asmenimis – iki 150 000 Eur	fiziniais asmenimis – nuo 15 iki 1 000 Eur; juridiniams asmenimis – nuo 70 iki 1 750 Eur
Mėgėjų žvejybos reikalavimų pažeidimas	nuo 10 iki 60 Eur	fiziniais asmenimis – iki 1 200 Eur; juridiniams asmenimis – iki 32 000 Eur	fiziniais asmenimis – nuo 280 iki 700 Eur; juridiniams asmenimis – nuo 700 iki 4 300 Eur
Miško įveisimo, išteklių naudojimo ir jų atkūrimo reikalavimų pažeidimas	nuo 30 iki 60 Eur (vadovams – nuo 60 iki 120 Eur)	fiziniais asmenimis – iki 800 Eur; juridiniams asmenimis – iki 32 000 Eur	fiziniais asmenimis – iki 500 Eur; juridiniams asmenimis – iki 1 000 Eur
Fluorintų šiltnamio efektą sukeliančių dujų ir jų mišinių, jų turinčių gaminių ir įrangos tvarkymo reikalavimų pažeidimas	nuo 150 iki 850 Eur	fiziniais asmenimis – iki 1 200 Eur; juridiniams asmenimis – iki 32 000 Eur	fiziniais asmenimis – nuo 70 iki 350 Eur; juridiniams asmenimis – nuo 140 iki 1 400 Eur

Pritarus Įstatymų projektais teikiama pakeitimams, bus įgyvendinti aplinkosaugos tikslai, sumažės išlaidų dalis reikalinga sunaikintoms rūšims ir biologinei įvairovei atkurti ir išsaugoti, želdynams atkurti, įveisti ir prižiūrėti, žuvų išteklių reprodukcijai ir jų atkūrimui, invazinių rūšių valdymo ir naikinimo priemonėms ir pan., taip pat bus išvengta perteklinių pažeidimo procedūrų dėl mažareikšmių teisės aktuose nustatytų reikalavimų nevykdymo. Naudą gautų tiek gyventojai, tiek sąžiningas verslas, kuris vykdydamas veiklą nepažeidžia teisės aktuose nustatytų reikalavimų, investuoja į aplinkos apsaugos priemones ir dėl to patiria didesnes sąnaudas.

Tausodami gamtą, galėsime džiaugtis gražesne, švaresne aplinka ir būti sveikesni. Saugomi želdynai mieste, taip pat atkurti miškai duoda naudą visiems gyventojams, atlikdami aprūpinimo, reguliavimo, kultūrinę funkciją. Medžiai, ypač jau suaugę, atlieka daugiafunkcę paskirtį – yra kitų gyvų organizmų buveinė, visuomenei teikia naudą ir pasitenkinimą – didina gyvenamosios aplinkos vertę, mažina temperatūros ekstremumus – karštį vasarą, suteikdami pavėsį ir užuovėją, taip pat sugeria CO₂ ir sulaiko dulkes. Bus veiksmingiau kovojama su invaziniais augalais ir gyvūnais, taupomos valstybės ir visuomenės lėšos, išsaugomos natūralios rūšys, išlaikyta gamtoje esanti pusiausvyra.

Numatoma, kad įgyvendinant siūlomas nuostatas, kontrolę vykdys Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos, Muitinės departamentas, Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba, Lietuvos

transporto saugos administracija, Lietuvos policija, Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba, Žemės ūkio agentūra prie Žemės ūkio ministerijos ir savivaldybių administracijos. Funkcijų vykdymas pagal institucijoms priskirtas kompetencijas padės užtikrinti efektyvų ir tinkamą kontrolės įgyvendinimą.

Siekiant įsitikinti ar šios priemonės buvo veiksmingos ir padėjo pasiekti tikslų, planuojama stebėti pažeidimų tendencijas, ir jei pažeidimų nemažės, analizuoti, kokios to priežastys. Atlikus analizę ir išsiaiškinus priežastis bus sprendžiama dėl baudų dydžių peržiūros, ar kitų priemonių taikymo.

Šiems Įstatymų projektams įgyvendinti, papildomų valstybės ir savivaldybių biudžetų lėšų nereikės, nes kontroliuojančios institucijos ir dabar vykdo kontrolę, tačiau po šių pakeitimų kai kurioms iš jų bus suteikta teisė surašyti protokolus, bausti už nusižengimus, už kuriuos atsakomybė iki šiol nenustatyta, taikyti adekvataus dydžio baudas ir konfiskuoti pažeidimo padarymo įrankį ar priemonę, taip pat konfiskuoti pasisavintus gamtos išteklius (medieną, laukinius gyvūnus, augalus) ir neteisėtai gautas pajamas.

Išsamiau Įstatymų projektais siūlomos nuostatos aptariamose Įstatymų projektų aiškinamajame rašte.

Įstatymų projektai du kartus teikti derinti per TAIS (Nr. 23-8315 ir 23-8315(2); Nr. 23-8316, 23-8316(2) ir Nr. 23-14725(2)) suinteresuotoms institucijoms ir nevyriausybinėms organizacijoms išvadoms gauti. Įstatymų projektai teikti išvadoms gauti Teisingumo ministerijai, Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijai, Lietuvos Respublikos finansų ministerijai, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijai, Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijai, Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijai, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai, Lietuvos Respublikos kultūros ministerijai, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijai, Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybai, Lietuvos policijai, Muitinės departamentui prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, Lietuvos Respublikos valstybės sienos apsaugos tarnybai prie Vidaus reikalų ministerijos, Lietuvos maisto ir veterinarijos tarnybai, Aplinkos apsaugos departamentui prie Aplinkos ministerijos, Lietuvos savivaldybių asociacijai, Savivaldybių administracijoms, VšĮ „Gelbėjimo čiuropolis“, Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai prie Aplinkos ministerijos, Lietuvos geologijos tarnybai prie Aplinkos ministerijos, Aplinkos apsaugos agentūrai prie Aplinkos ministerijos, Valstybinei miškų tarnybai prie Aplinkos ministerijos, Valstybinei teritorijų planavimo ir statybos inspekcijai prie Aplinkos ministerijos, Valstybinei mokesčių inspekcijai prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, Specialiųjų tyrimų tarnybai, Lietuvos transporto saugos administracijai, Valstybinei vartotojų teisių apsaugos tarnybai, Lietuvos karjerų asociacijai, Geologijos įmonių asociacijai, Lietuvos sodininkų bendrijų asociacijai, Lietuvos geotermijos asociacijai, Lietuvos miško ir žemės savininkų asociacijai, Privačių miškų savininkų asociacijai, Lietuvos miškininkų sąjungai, Lietuvos miškų ūkio rūmams, Lietuvos pramonininkų konfederacijai, Nacionalinei šaltininkų asociacijai, Lietuvos žemės ūkio rūmams, Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmams, Lietuvos vandens tiekėjų asociacijai, asociacijai „Vandens jėga“, Aplinkosaugos koalicijai, Baltijos aplinkos forumui, Gyvūnų globėjų asociacijai, Ornitologų draugijai, Lietuvos ūkininkų sąjungai, Lietuvos žemės ūkio bendrovių asociacijai, Lietuvos biotechnologų asociacijai, Lietuvos biomedicinos ir biotechnologijų įmonių asociacijai, Lietuvos kiaulių augintojų asociacijai, Lietuvos pieno gamintojų asociacijai, Autogamintojų ir importuotojų asociacijai, Antrinių žaliavų ir atliekų surinkėjų, perdirbėjų asociacijai, Aplinkos apsaugos institutui, Atliekų tvarkytojų ir turėtojų asociacijai, asociacijai „Už saugų automobilį Lietuvoje“, Eksploatuoti netinkamų transporto priemonių tvarkytojų asociacijai, elektronikos platintojų asociacijai „EEPA“, Gamintojų ir importuotojų asociacijai, Lietuvos autoservisų asociacijai, Lietuvos autoverslininkų asociacijai, Lietuvos komunalininkų ir atliekų tvarkytojų asociacijai, Lietuvos regioninių atliekų tvarkymo centrų asociacijai, Lietuvos savivaldybių komunalinių įmonių asociacijai, Pavojingųjų atliekų tvarkytojų asociacijai, Pakuotės atliekų perdirbėjų asociacijai, Vyriausybės atstovų įstaigai.

Įstatymų projektus be pastabų suderino Žemės ūkio ministerija, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba, Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, Lietuvos transporto saugos administracija, Kultūros ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija, Aplinkos apsaugos agentūra. Į Finansų ministerijos, Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos, Muitinės departamento, Lietuvos geologijos tarnybos pastabas atsižvelgta.

Kitų institucijų – Teisingumo ministerijos ir Vidaus reikalų ministerijos – pastabos įvertintos ir į daugumą jų atsižvelgta. Kitos pastabos suderintos darbo tvarka. Atkreiptinas dėmesys, kad ministerijų atstovų tarpinstituciniame pasitarime, vykusiam š. m. kovo 5 d., pastabų dėl Įstatymų projektų nepateikta.

Pažymėtina, kad nenustačius atgrasančių baudų už nelegalų F-dujų ar jų pripildytos įrangos importą, Lietuva, kuri yra pasienyje su trečiosiomis šalimis, išliktų nelegalaus F-dujų importo vartais į Europos Sąjungos (toliau – ES) teritoriją. Tai konstatavo Europos kovos su sukčiavimu tarnyba „European Anti-Fraud Office (OLAF)“ 2021 m. rugsėjo 20-25 d. atliktoje 16 ES valstybių narių (tarp jų ir Lietuvos) patikros vertinimo ataskaitoje. Be to, baudų griežtinimą numato ir 2024 m. vasario 7 d. naujai priimtas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/573 dėl fluorintų šiltnamio efektą sukeliančių dujų, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2019/1937 ir panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 517/2014.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos rengtas Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 589 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas skelbtas TAIS (Nr. 11953 ir 23-11953(2)) išvadoms gauti. Šis įstatymo projektas derintas su Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, Lietuvos Respublikos finansų ministerija, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, Valstybine veterinarijos tarnyba ir Žemės ūkio agentūra prie Žemės ūkio ministerijos. Institucijų pastabų dėl Administracinių nusižengimų kodekso 589 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto negauta.

Įstatymų projektai įgyvendina Europos Sąjungos teisės aktų nuostatas ir notifikuotini Europos Komisijai pagal Informacijos apie techninius reglamentus ir atitikties įvertinimo procedūras teikimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 617 „Dėl Informacijos apie techninius reglamentus ir atitikties įvertinimo procedūras teikimo taisyklių patvirtinimo“, reikalavimus.

Įstatymų projektai neprieštarauja Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programai.

Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

Įstatymų projektuose naujų terminų, vertintinų Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo nustatyta tvarka, nėra.

Įstatymų projektus parengė Aplinkos ministerijos Gamtos apsaugos politikos grupės (vadovas – Algirdas Klimavičius, mob. 8 698 75 027, el. p. algirdas.klimavicius@am.lt) vyresn. patarėja Laura Janulaitienė (mob. 8 698 83 219, el. p. laura.janulaitiene@am.lt) ir Gamtos apsaugos politikos grupės patarėja Virginija Kalesinskienė (mob. 8 696 95 290, el. p. virginija.kalesinskiene@am.lt); Aplinkos apsaugos politikos įgyvendinimo koordinavimo grupės (vyresn. patarėja, laikinai vykdanči grupės vadovo funkcijas – Eglė Paužuolienė (8 657 99 389, el. p. egle.pauzuoliene@am.lt); Taršos prevencijos politikos grupės (vadovas – Vitalijus Auglys, mob. 8 686 46 087, el. p. vitalijus.auglys@am.lt) vyresn. patarėja Beata Vilimaitė Šilobritienė (mob. 8 645 89 487, el. p. beata.silobritiene@am.lt), patarėja Dalia Židonytė (mob. 8 695 40 243, el. p. dalia.zidonyte@am.lt), patarėja Tatjana Zabulienė (mob. 8 695 34 215, el. p. tatjana.zabulienne@am.lt), vyresn. patarėja Elena Auglienė (mob. 8 645 22 458, el. p. elena.augliene@am.lt); patarėja Danguolė Sužiedėlytė (mob. 8 687 72 136, el. p. danguole.suziedelyte@am.lt), patarėja Renata Gagienė (mob. 8 695 41 940, el. p. renata.gagiene@am.lt), patarėja Valentina Tuskenytė (mob. 8 695 86821, el. p. valentina.tuskenyte@am.lt); Atliekų politikos grupės (vadovė – Vilma Slavinskienė, mob. 8 698 75 027, el. p. vilma.slavinskiene@am.lt) patarėja Aistė Rakauskienė (mob. 8 696 80 518, el. p. aiste.rakauskienė@am.lt); Miškų politikos grupės (vyresn. patarėjas, laikinai vykdančis grupės vadovo funkcijas, Donatas Vaikasas, mob. 8 696 49 889, el. p. donatas.vaikasas@am.lt), patarėja Zita Bitvinskaitė (mob. 8 646 89 813, el. p. zita.bitvinskaite@am.lt), vyresn. patarėjas Zbignevas Glazko (mob. 8 696 77 066, el. p. zbignevas.glazko@am.lt); Klimato politikos grupės (vadovė – Vilija Augutavičienė, mob. 8 686 17 484, el. p. vilija.augutaviciene@am.lt) vyresn. patarėja Stasilė Znutienė (mob. tel. +370 696 51 357, el. p. stasile.znutiene@am.lt); Lietuvos transporto saugos administracijos direktoriaus pavaduotojas Tomas Kolendo (mob. 8 615 218 73, el. p. tomas.kolendo@tsa.lt), Teisės ir rizikų valdymo skyriaus patarėja Vaida Rukienė, (mob. 8 688 15 190, el. p. vaida.rukiene@tsa.lt), Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos Teisės ir personalo skyriaus (vedėjas Algirdas Sereika, tel. (8 5) 239 1229, el. p. algirdas.sereika@zum.lt) patarėja Dalia Žalalytė (8 5) 239 1356, el. p. dalia.zalalyte@zum.lt).

PRIDEDAMA:

1. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 12, 29, 235, 236, 239, 242, 247, 260, 262, 271, 276, 281, 284, 285, 291, 293, 295, 303, 304², 309, 356, 440, 505, 589 straipsnių ir priedo pakeitimo, papildymo 255¹ straipsniu ir 304 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektas ir jo lyginamasis variantas, 42 lapai.

2. Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo Nr. I-2223 1, 2, 37, 47, 51, 57, 72, 73, 78, 79, 90, 91, 114, 116, 117 ir 118 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo 40¹, 53¹, 53², 53³, 95², 110¹, 118¹, 122¹, 122², 122³, 122⁴, 122⁵, 122⁶, 122⁷ straipsniais įstatymas ir jo lyginamasis variantas, 32 lapai.

3. Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos rėmimo programos įstatymo Nr. VIII-2025 3 straipsnio pakeitimo įstatymas ir jo lyginamasis variantas, 2 lapai.

4. Įstatymų projektų aiškinamasis raštas, 39 lapai.

5. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 12, 29, 235, 236, 239, 242, 247, 260, 262, 271, 276, 281, 284, 285, 291, 293, 295, 303, 304², 309, 356, 440, 505, 589 straipsnių ir priedo pakeitimo, papildymo 255¹ straipsniu ir 304 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo ir su juo susijusių įstatymų projektų pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“ projektas, 1 lapas.

6. Atitikties lentelės, 46 lapai.

Aplinkos ministras

Simonas Gentvilas

L. Janulaitienė, mob. 8 698 83 219, el. p. laura.janulaitiene@am.lt

V. Kalesinskienė, mob. 8 696 95 290, el. p. virginija.kalesinskiene@am.lt

E. Paužuolienė, mob. 8 657 99 389, el. p. egle.pauzuoliene@am.lt